

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

31ste jaargang nr.1

januari-februari-maart 2010

verantw. uitg. B. Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem

ZILLEGHEM

Handelingen van de Kring
voor Heemkunde en Geschiedenis
“Pastoor Ronse”

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Braet Johan

Zes hoge gasten laten zich voorstellen: de Zedelgemse reuzen, p.3

Moyaert Luc

*Zedelgemse sporthelden van weleer.
Op bezoek van Marcel Ongenaë, p. 22*

Denys Bertrand

Vroeger en nu. In de buurt van de Veldegemse kerk. p.37

januari - februari - maart 2010 - 31ste jaargang nr.1

Bestuur

Arnou Patrick, Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Braet Johan, Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Capon Géry, Patrijzenhoek 9, 8210 Zedelgem
Casier Willy, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Denys Bertrand, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem
Denolf Noël, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem
Vandenbussche Paul, Guido Gezellelaan 44, 8210 Loppem
Vanhevel André, Belledreef 4, 8210 Veldegem
Verplancke Johan, Torhoutsesteenweg 396, 8210 Veldegem

Redactie

Capon Géry
Denys Bertrand
Braet Johan
Vandenbussche Paul

Website: www.bloggen.be/heemkundezedelgem

Lidmaatschap: 10 EUR

001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse" Zedelgem

Secretariaat

Casier Willy, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
willy.casier@gmail.com

Abonnementen

Patrick Arnou
Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
tel.: 050-209858 --- fax: 050-209501

Studies verschenen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan,
mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen
naar dit tijdschrift en de auteur.

Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

verantw. uitg.: Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem

Zes hoge gasten laten zich graag voorstellen: de Zedelgemse reuzen

Johan Braet

Tijdens het voorjaar van 2009 zetten de gemeente Zedelgem en enkele plaatselijke verenigingen zich samen in voor de restauratie van de Zedelgemse reuzen. Zedelgem telt op vandaag niet minder dan zes reuzen: Pier Pette, de reus van de toneelkring Het Zingend Vuurgeboomte uit Loppem, Dorten en Stella van de Veldegemse carnavalsvereniging De Orde van de Stropers, Stefke Goemaere van de Buurtwerking Schattingbeek te Zedelgem, Jerome van den Artex uit Aartrijke en ten slotte Tijl, de reus van het Minnezangerscomité en van de Tijl- & Nelevrienden, eveneens uit Aartrijke.

Reuzen behoren tot de folklore, ze zijn een onderdeel van ons plaatselijke erfgoed. Ze dienen als 'visitekaartje' en mascotte van plaatselijke verenigingen, brengen mensen en verenigingen dichterbij elkaar en geven kleur en leven aan allerlei festiviteiten. Ze zijn bovendien dikwijls vervaardigd met veel creatief en artistiek talent en een fijn gevoel voor humor. Het gemeentebestuur vond het dan ook gepast om een steentje bij te dragen tot hun instandhouding.

Om dit mogelijk te maken keurde de gemeenteraad in juni 2008 een premiereglement goed. Dit voorzag restauratiepremies tot duizend euro per reus. Onder restauratie diende men te verstaan: alle mogelijke onderhoudswerken en herstellingen zoals vernieuwen van het onderstel, de wielen of de inwendige constructie, vernieuwen van kledij, herstellen en herschilderen van het hoofd of de attributen, maken of herstellen van een beschermingshoes, enz.

Dit aanbod viel blijkbaar in goede aarde. Drie lokale verenigingen zetten zich aan het werk en gaven de reuzen Pier Pette, Stefke Goemaere, Dorten en Stella een fikse opknapbeurt. De gemeente keerde hen in totaal 2.527,17 euro aan premies uit. Reus Tijn die sinds enkele jaren een onderkomen heeft gevonden in de gemeentelijke technische dienst, werd door de gemeente zelf onder handen genomen. Alleen voor de Aartrijkse reus Jerome van den Artex, die in privébezit is, werd er geen premieaanvraag ingediend. Deze reus kreeg dus voorlopig nog geen opknapbeurt, maar dat kan er natuurlijk nog altijd van komen.

Het is de bedoeling om in de toekomst vaker naar buiten te komen met de reuzen naar aanleiding van openbare feesten en plechtigheden. Tijdens de Week van de Amateurkunsten van 1 tot 3 mei 2009 in Loppem kon men reeds enkele van de gerestaureerde reuzen bewonderen. De reuzen waren op 12 september 2009 te gast op de eerste editie van het folkfestival Zilleghem Folk. Verder is ook de gemeente Zedelgem van plan om in augustus 2011, ter gelegenheid van Zedelgem-Kermis, een grote reuzenstoet te organiseren. Dit wordt ongetwijfeld een evenement om naar uit te kijken.

In deze bijdrage laten wij u kennismaken met de zes grootste 'inwoners' van Zedelgem en met hun historiek en betekenis. U zult het gauw merken: achter elke reus gaat een merkwaardig verhaal schuil. Onze reuzen reiken niet alleen hoog, ze zijn ook diep geworteld in het leven van de plaatselijke gemeenschap.

Pier Pette

Pier Pette is de reus van Het Zingend Vuurgeboomte, de Loppemse toneelkring die in 2006 zijn honderdste verjaardag vierde.¹ De geestelijke vader van de reus is de Loppemnaar Elie Verduyn (°1938). Van beroep was Elie Verduyn zelfstandig decorateur en etalagist, alsook lesgever etalage. Nu is hij op pensioen. In het Loppemse culturele leven is hij vooral bekend omwille van zijn inzet voor het plaatselijke toneel. Hij was gedurende vele jaren regisseur van Het Zingend Vuurgeboomte en ook de bezieler van het Loppemse Caf theater (1982-1997).

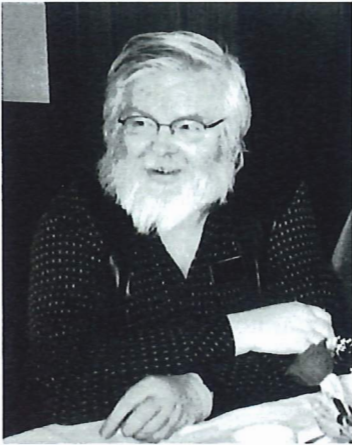

Fig.1 *Elie Verduyn, de geestelijke vader van Pier Pette.*

Begin de jaren tachtig kwam Elie Verduyn op het idee om iets speciaals te doen ter gelegenheid van de vierde ‘Loppemse Feeste’ die doorging met Loppem-Kermis 1982. Hij besloot om een reus te maken en hem Pier Pette te noemen. Pier Pette was de bijnaam van Loppemnaar Pieter Farasyn (1905-1986) die gehuwd was met Julia Huyghe. In het gezin groeiden twee kinderen op: Henri en Lisette. Pieter Farasyn baatte in de Heidelbergstraat te Loppem een mechanische maalderij uit, daar waar nu het huis nr. 27A is. Hij woonde in het huis nr. 27B, dit is de woning rechts van de maalderij. Dit huis viel op doordat het altijd overdadig

1. *Toneelkring Het Zingend Vuurgeboomte Loppem 1976-1986. De groei van een toneelgezelschap*, Loppem, 1986; ‘Pier Pette, de nieuwe Loppemse reus’, in: *Brugsch Handelsblad*, 13 augustus 1982; ‘Nieuwe Loppemse reus Pier Pette plechtig gedoopt’, in: *Brugsch Handelsblad*, 27 augustus 1982; zie ook de website <http://users.skynet.be/toneel.loppem/index.html>.

versierd was met stenen klompen, gevuld met bloemen. De vader van Pieter Farasyn, Karel Farasyn woonde in een klein huisje achter de maalterij. Dit huisje bestaat ondertussen niet meer. Pieter Farasyn was ook kolenhandelaar en ging van deur tot deur met paard en kar. Op latere leeftijd ging hij langs de Zeeweg in Sint-Andries wonen. Ook daar was zijn huis altijd opvallend bebloemd.

Pieter Farasyn was een zeer rijzige persoon, hij kon gemakkelijk boven de hoofden van de menigte uitkijken. Aan een foto of portret van de man zijn we niet geraakt, maar de reus zou in elk geval een treffende gelijkenis vertonen. Pieter Farasyn had een echte 'karakterkop', een rood dooraderd gezicht, en hij droeg een grote pet die altijd schuin op zijn hoofd stond. Kortom, hij was een opvallende dorpsfiguur. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat theatermensen hem in de gaten kregen. De familie van Pieter Farasyn was evenwel niet erg opgezet met dit initiatief en probeerde het zelfs tegen te houden. Na enige discussie besloten de organisatoren om in de berichtgeving over de nieuwe reus elke verwijzing naar de levende Pieter Farasyn te vermijden. Ook later en tot op vandaag is de familie zich steeds van de reus blijven distantiëren.

Pieter Farasyn had niet alleen zijn opvallende gestalte en uiterlijk en zijn fenomenaal klinkende bijnaam 'Pier Pette' mee. Ook karakterieel sprak het personage tot de verbeelding: de reus staat als het ware symbool voor een gewone, ietwat terughoudende volksmens die zelf liever niet in de kijker loopt, maar wel heel goed in de gaten heeft wat er allemaal rond hem gebeurt ... en vooral verkeerd loopt ... en die hierover maar wat graag zijn mening ten beste geeft. Met de figuur van Pier Pette vond Elie Verduyn meteen inspiratie en een geschikt 'karakter' voor het soort toneel dat hij graag wou brengen met 't Cafétheater: toneel als ironische commentaar op het plaatselijke leven in de gemeente, met een bijzondere gedrevenheid (en bedrevenheid) om de kleine kantjes van de Zedelgemse lokale politiek bloot te leggen.

Verschillende mensen hielpen mee om de reus, die 3 meter 91 cm hoog is, te vervaardigen. Erik Neyt maakte het stevige geraamte. Karel Dupon, een beeldhouwer uit Sint-Andries, gaf de expressieve reuzenkop vorm. De kop werd gemaakt uit een grote blok piepschuim

Fig.2 Pier Pette, mascotte van het Zingend Vuurgeboomte.

van één kubieke meter. Rita Craeye hielp Pier Pette aan zijn eerste uitzet. Voor zijn kleren had zij 23 meter 90 cm stof nodig. Ook de

Loppemse kunstsmid Robert Labaere werkte mee aan de reus. Het resultaat mag er dan ook best zijn. Pier Pette is in artistiek opzicht zeer geslaagd te noemen. Loppem mag terecht fier zijn op deze werkelijk prachtige reus.

De doop van Pier Pette vond plaats op 21 augustus 1982 op het dorpsplein van Loppem en werd bijgewoond door een grote massa volk. Bertrand Denys nam de honneurs waar als doopheer, William Verhaeghe en Rita Ramon waren meter en peter. Voor het doopfeest creëerde Freddy Laurent speciaal de Pier Pettekoeken. Ze werden gebakken en verkocht door de Loppemse bakkers als een plaatselijke specialiteit. Als laatste burgemeester van Loppem mocht schepen Wilfried Verhaeghe de eerste Pier Pettekoek ontvangen en proeven.

Sedert 1982 nam Pier Pette al aan talrijke manifestaties deel, zowel in zijn eigen gemeente als elders. Hij is duidelijk een graag geziene gast. De laatste jaren krijgt hij trouwens stilaan de allure van een Loppems ambassadeur. Sinds 2007 reikt het Feestcomité Loppem jaarlijks een ‘Pier Petteprijs’ uit aan de ‘Loppemnoare van ’t joar’. Bedoeld is een persoon, groep of vereniging die zich het voorbije jaar op een onbaatzuchtige manier heeft ingezet voor het dorp. In 2007 viel deze eer te beurt aan Eric Steen, in 2008 aan Jozef Verhaeghe en in 2009 postuum aan Gilbert Van Acker, drie sleutelfiguren in het parochiale sociaal-culturele en sportieve verenigingsleven te Loppem.

Stefke Goemaere

Zedelgem kan op beide oren slapen.² Sinds september 2005 waakt reus Stefke Goemaere over de gemeente. Met veel toeters en bellen werd Stefke door de Buurtwerking Schattingbeek binnengehaald. Pastoor Joris Weyts kwam langs om de flink uit de kluiten gewassen

2. Danny Lingier, ‘Stefke brengt goed nieuws: Zedelgem haalt reus Stefke Goemaere binnen’, in: *De Weekbode*, 16 september 2005; zie ook de website <http://www.samenlevingsopbouwvl.be>.

Fig.3 Reus Stefke pas gedoopt. We zien v.l.n.r. pastoor Joris Weyts, de 'echte' Stefan Goemaere, schepen Maurice Haesaert, Jenny Verplancke, burgemeester Hilaire Verheggeen Achilles Roels, de toenmalige voorzitter van de Buurtwerking Schattingbeek (foto Danny Lingier, De Weekbode, 16 september 2005).

reus te dopen. De reus is genoemd naar Stefan Goemaere, de stichter van de Buurtwerking Schattingbeek. Torhoutenaar Stefan Goemaere is werkzaam bij Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen, een vzw die al meer dan 25 jaar lokale initiatieven in onze provincie opzet rond woonproblematiek, werkloosheid, mobiliteit, vereenzaming en maatschappelijke achterstelling. Dit gebeurt steeds in samenwerking met het (lokale) beleid en allerlei andere instanties en met participatie van de betrokken mensen zelf.

Van 1999 tot 2004 was Stefan Goemaere als ‘opbouwwerker’ aan de slag in de Zedelgemse sociale woonwijken De Linde en De Groene Meersen en hij gaf er vorm aan de buurtwerking. Voortbouwend op zijn elan probeert de Buurtwerking Schattingbeek de wijken wat aangenamer te maken en de inwoners weer samen te brengen. De buurtvereniging draait volledig op de inzet van vrijwilligers. In 2002 kreeg de vereniging de eerste prijs socio-culturele verdienste van de gemeente Zedelgem.

De naam van de wijkreus zegt het zelf: ‘Goemaere’ of goede mare betekent goed nieuws. Stefke brengt een boodschap van vreugde en plezier in de buurt Schattingbeek en maakt er het leven en wonen leuker. De reus staat ook symbool voor standvastigheid, doorzettingsvermogen en werkkraft. Dit zijn geen loze begrippen binnen de buurtwerking. Stefan Goemaere nam dan ook graag het peterschap op zich en Jenny Verplancke is de fiere meter.

Aan het ontstaan van reus Stefke gaat bovendien nog een merkwaardig verhaal vooraf.³ Deze reus was in 2005 eigenlijk niet helemaal nieuw:

3. Roger Schreel, ‘Onverwachte gast op Heirwegkermis’, in: *Het Volk*, 19 augustus 1997; Roger Schreel, ‘Mysteries rond ene ‘Meneere Paster van ’t J-kwartier’: de nieuwe reus van De Heirweg’, in: *De Weekbode*, 22 augustus 1997; Noël Denolf, onuitgegeven verslag van de Heirwegkermis van 1997; Roland Allemeersch, ‘De Reus van de Heirweg. Lezers schrijven’, in: *De Weekbode*, 29 augustus 1997.

hij heeft nog een 'vorig leven' gehad als reus 'Paster Coucke'. In feite moeten we Stefke dus als een soort 'gereïncarneerde' reus aanzien. Het was Michel Dehaemers uit Zedelgem die de reus in 1997 in elkaar knutselde. Deze nu bijna 80-jarige verzamelaar van volkskundige curiosa maakte de reus speciaal voor de wijkkermis op de Heirweg. Hij deed dit helemaal in zijn eentje. Zelfs voor de bestuursleden van het Heirwegcomité kwam het als een complete verrassing toen er op 16 augustus 1997 onder begeleiding van het muziekkorps Kunst en Vermaak plots een reus zijn opwachting kwam maken aan de feesttent van de Heirwegkermis. Alleen Maurice Haesaert, voorzitter

van 'het muziek', was blijkbaar vooraf op de hoogte gebracht. De reus was 4,05 m groot en droeg een zwart priesterkleed dat werd gemaakt door Yolande Bonte, echtgenote van Lucien Dehaemers en schoonzuster van Michel. De reus bleef toen wel nog gedeeltelijk onafgewerkt. Zo had hij bijvoorbeeld nog geen armen.

Michel Dehaemers noemde de reus naar E.H. Gerard Coucke (1901-1976), pastoor van Zedelgem Sint-Laurentius van 1959 tot 1970. Pastoor Coucke was een imposante man die wel 120 kg woog en daardoor

Fig.4 Paster Coucke, de verrassing van de Heirwegkermis in 1997. We zien v.l.n.r. schepen Julien Vanhullebusch, Danny Foré, Werner Lowycks, Danny Ongenae, Bart Willem, Luc Moyaert, Michel Dehaemers, burgemeester Hilaire Verhegge, Noël Denolf en Clara Puype (foto Roger Schreel, De Weekbode, 22 augustus 1997).

soms een dominante indruk maakte op zijn parochianen, hoewel hij eigenlijk toch een heel hartelijke man was. De reus droeg op zijn borst een bordje mee met de tekst “MENEERE PASTER VAN ’T J-KWARTIER”. Michel Dehaemers alludeerde hiermee op het feit dat pastoor Coucke de wijk De Heirweg ooit eens ’t Jodenkwartier zou hebben genoemd. Deze naam leeft trouwens nu nog altijd bij een deel van de buurtbewoners. Pastoor Coucke zou zich die fameuze uitspraak hebben laten ontvallen, omdat er volgens hem nogal weinig mensen van de Heirweg naar zijn kerk kwamen – veel buurtbewoners trokken gewoontegetrouw immers naar de abdij van Zevenkerken – en ook wel omdat er naar zijn mening te veel muziek werd gemaakt in de cafés van de Heirweg.

Nochtans maakte Michel Dehaemers hier een kleine vergissing. Volgens Noël Denolf, geboren en getogen Heirwegbewoner en bestuurslid van het Heirwegcomité, was het niet pastoor Coucke, maar zijn voorganger, E.H. Alfons Remaut (1883-1969), pastoor op de Sint-Laurentiusparochie van 1943 tot 1959, die de Heirweg ooit vergeleek met een Jodenkwartier. De vork zat zo in de steel. Duivensport was destijds erg populair op de Heirweg. Bijna iedereen had wel een duivenhok staan en als er een prijskamp was waaraan veel buurtbewoners deelnamen, gingen de duivenmelkers naar Zevenkerken naar de vroegmis. Die begon de zondag om 6 uur en was al om 6.25 uur gedaan, zodat ze dan nog op tijd terug thuis waren om naar de berichten van de duivenlossing te luisteren op de radio. Zo kwam het dat er vooral tijdens de zomermaanden maar weinig volk van de Heirweg naar de zondagmis in de Sint-Laurentiuskerk ging, blijkbaar te weinig naar de zin van pastoor Remaut. De pastoor zag het echter niet zitten om voor die ‘Joden’ het uur van zijn vroegmis te vervroegen. Het was pas onder zijn opvolger, pastoor Coucke die zelf een verwoede duivenliefhebber was, dat werd beslist om de eerste zondagsmis vroeger te laten beginnen...

Maar aangezien we ons hier op het terrein van de mondelinge overlevering wagen, hoeft het niet te verwonderen dat er van dit verhaal ook nog een derde versie bestaat. Volgens Roland Allemeersch, oud-

Heirwegenaar, zou de bijnaam 'Jodenkwartier' niet van de pastoors Coucke of Remaut afkomstig zijn, maar van niemand minder dan Frère Grégoire (1902-1983), leraar aan de Sint-Leoschool en drijvende kracht achter de voetbalploeg Excelsior. Roland Allemeersch, geboren in 1943, liep tot 1956 school bij de Frères en mocht van Broeder Grégoire tijdens het voetbalseizoen wekelijks de uitnodigingen voor

Fig.5 Paster Coucke op stap in Zedelgem-dorp, zomer 1998 (foto Noël Denolf).

de voetbalmatch van de komende zondag (met daarop de samenstelling van de ploeg van Excelsior) ronddragen op de Heirweg. Broeder Grégoire vroeg hem dan altijd: "Roland, wil je de kaarten afgeven op het Jodenkwartier? Volgens Roland Allemeersch was deze naam als volgt te verklaren: "In die periode waren er heel wat jongens van de Heirweg en het Maantjeveld die naar de gemeenteschool trokken. Op dat Maantjeveld woonden toen een paar harde socialisten. Frère Grégoire kon dat blijkbaar niet *kroppen*, vandaar, naar mijn mening, de naam 'Jodenkwartier'. Hoe kwam pastoor Coucke nu aan deze term? Die man kwam dikwijls bij ons over de vloer, zeg maar wekelijks. Bij

ons thuis werd er toen nog een vieruurtje gegeten en de pastoor kwam altijd wanneer wij aan 't eten waren..., kwestie van wat mee te pikken natuurlijk. Op een middag klaagde hij over de weinige kerkgangers op de Heirweg. Toen heb ik hem gezegd: 'Meneer pastoor, dit is hier toch het Jodenkwartier, wist u dat niet?' Hij moest er eens hartelijk om lachen. Hij heeft dan ook geantwoord: 'Dit is de eerste keer dat ik dat hoor en ik zal het onthouden. Ik heb hem toen uiteraard verteld dat deze *uitlating* van Frère Grégoire kwam.'

Volgens verschillende oudere Heirwegbewoners klopt die laatste versie evenwel niet en moeten we het verhaal van pastoor Remaut en de duivenmelkers als het enige juiste aanzien. Wat er ook van zij, tussen al deze verhalen zijn er wel enkele opvallende parallellen. Bovendien maken die verhalen ook duidelijk dat er destijds toch wel wat wrijvingen en mentaliteitsverschillen bestonden tussen de Heirweg en Zedelgem-dorp. Het wederzijdse begrip was blijkbaar niet altijd optimaal...

De reus Paster Coucke heeft in Zedelgem maar twee keer uitgegaan, de eerste keer dus bij de Heirwegkermis van 1997 en de tweede keer in de Batjesstoet in Zedelgem-dorp van 1998. Daarna werd het een hele tijd stil rond de reus. Het Heirwegcomité voelde zich niet geroepen om de reus aan te kopen. Hij bleef dan maar enige jaren stilletjes in een boom hangen, achteraan in de tuin van Michel Dehaemers. Tot er zich dus plots een onverhoopte kans aanbood om de reus een tweede jeugd te geven als 'Stefke Goemaere'. Bij deze transformatie werd de reus grondig onder handen genomen door de mensen van de Buurtwerking Schattingbeek. Voor een paar armen en allerlei knutselen schilderwerk zorgden Jacques Laforce, meester Yvan Caestecker en Balder Goethals. Josée Derijcker en Nicole Peuteman zorgden voor nieuwe kleren en voor de decoratie. En zo werd de reus van 't Jodenkwartier een beetje onverwacht dan toch nog een symbool van goede nabuurschap...

Dorten en Stella

Met deze twee reuzen komen we in de carnavalssfeer terecht.⁴ Dorten en Stella zijn immers de reuzen van de Veldegemse carnavalsvereniging De Orde van de Stropers. Deze vereniging werd opgericht in 1969. Nochtans is het Veldegemse carnaval al eerder ontstaan: de geschiedenis ervan begint al in 1961. In dat jaar organiseerde de blaaskapel Die Lustige Veldtirolers, die in 1960 was opgericht in de schoot van de harmonie Kunst na Arbeid, voor het eerst een carnavalsfeest in Veldegem. Het programma omvatte een kleine optocht van de Veldtirolers, voorafgegaan door een groepje kleine Tirolermeisjes, en een rondrit per koets van het pas verkozen prinsenvaar door de straten van Veldegem. Daniël Puype en Georgette Loose droegen als eerste de titel van 'Prins Carnaval' en 'Roosje'. 's Avonds was er in het lokaal Onze Thuis ook nog een verkleed bal dat werd opgeluisterd door diezelfde Tirolerkapelle, met Camiel Denys als dirigent.

Vanaf 1963 kwam het jaarlijkse carnaval in een stroomversnelling door toedoen van Joseph Janssens, de toenmalige burgemeester van Veldegem. Joseph Janssens zat toen trouwens al vele jaren in het bestuur van Kunst na Arbeid. Onder zijn impuls werd beslist om op zondag halfvasten een heuse carnavalsstoet in te richten met medewerking van de plaatselijke verenigingen, die zorgden voor verklede groepen en praalwagens. Er werd ook een prinsenvaar met een prinsverkiezing ingericht een viertal weken voor halfvasten en een groot gemaskerd bal op de dag van carnaval zelf. De vele Veldegemse cafés werden nauw betrokken bij het feestgebeuren.

4. Adrien Decreus bezorgde ons een onuitgegeven, getypte toespraak uit 1977, geschreven door een onbekende auteur, met een interessant historisch overzicht van het Veldegemse carnaval; zie verder ook *50 jaar musiceren. Hoe het allemaal begon. Koninklijke Harmonie Kunst na Arbeid Veldegem 1945-1995*, Veldegem, 1995, 68 p.; Camiel Denys, *Het leven van Camiel van Veldegem in woord en beeld*, Veldegem, 2008, 64 p.; zie ook de website <http://www31.brinkster.com/olvveldegem/vereniging/ordederstropers.htm>.

Om al die feestelijkheden in goede banen te leiden werd binnen de Tiroler blaaskapel een speciaal carnavalscomité opgericht. Tot het eerste bestuur behoorden naast Joseph Janssens (voorzitter) en zijn echtgenote Prudence Ryheul ook de ‘garde’ (veldwachter) Adrien

Fig.6 *Joseph Janssens, Prudence Ryheul en André Vanbelle in carnavalskleren (ongedateerde opname).*

Decreus, onderwijzer Joris (‘bakkertje’) Vanbelle, onderwijzer André Vanbelle, de melkcontroleur Lucien Caelenberghe en Gerard Willaert (secretaris). Onder hun leiding groeide het Veldegemse carnaval uit tot een begrip in de streek. De stoet werd jaar na jaar groter en aantrekkelijker en lokte almaar meer volk. Op een korte onderbreking na aan het eind van de jaren '80 gaat de carnavalsstoet nu al bijna een halve eeuw elk jaar opnieuw uit in de straten van Veldegem.

Jarenlang was burgemeester Joseph Janssens (1904-1979) de bezieler van het Veldegemse carnaval. Hij had in Veldegem sinds 1935 zijn eigen sigarenfabriek Jasco (Janssens en Compagnie) die ruime bekendheid genoot. In 1964 liet hij de fabriek over. Daarnaast was hij ook actief in

de plaatselijke politiek. Van 1939 tot 1945 en van 1953 tot 1962 was hij schepen en van 1962 tot 1969 burgemeester van Veldegem. Ook zijn vader, de koster en onderwijzer Jules Janssens (1867-1950), was eerder al burgemeester (1927-1932) en is te beschouwen als één van de pioniers van Veldegem als zelfstandige gemeente.⁵

Het was Joseph Janssens die met het voorstel kwam om voor het carnaval twee reuzen te maken. Dit voorstel wekte bij het carnavalsbestuur meteen enthousiasme, alleen wist men niet direct hoe men de reuzen zou noemen ... tot de burgemeester plots op het idee kwam om ze Dorten en Stella te noemen. Ver hoefde hij die namen niet te zoeken:

Fig.7 Dorten en Stella te gast in het Duitse Reil, verbroederingsgemeente van Zedelgem, augustus 2008.

5. Bertrand Denys, 'Zij ijverden voor de sociaal-culturele verheffing van hun volk: Julien Janssens (Veldegem) en Leon Coppiters (Loppem)', in: *Zilleghem*, 21 (2000), p. 3-24; Bertrand Denys, 'De eerste achttien jaren van Veldegems zelfstandigheid (1921-1939): Veldegem tijdens het interbellum. Een brok emo-geschiedenis', in: *Zilleghem*, 26 (2005), p. 43-63 en 83-120.

Fig.8 Dorten en Stella tijdens de tweede Aartrijke Reuzenparade in 1997
(foto Roger Schreel)

hijzelf dronk tijdens de vergaderingen immers graag een Dort, terwijl de andere bestuursleden het gewoonlijk bij een Stellaatje hielden. Voor carnavalsreuzen zijn de namen Dorten en Stella alleszins goed gekozen. Met carnaval wordt immers doorgaans een stevige pint bier verzet. De naam 'Dorten' verwijst naar 'Dort' of 'Dortmunder Bier', een goudblonde biersoort van lage gisting die in de jaren '60 van de vorige eeuw bijzonder populair was en onder meer werd gebrouwen in de brouwerij De Gomme in Ruddervoorde. Nogal wat Veldegemse cafés tapten in die tijd bier van De Gomme. 'Stella' verwijst natuurlijk naar het pilsbier van de Leuvense brouwerij Stella Artois.

Wanneer Dorten en Stella precies werden gemaakt, konden we niet met zekerheid achterhalen, maar vermoedelijk moet dat in 1963 geweest zijn.⁶ In elk geval waren de reuzen al van de partij toen het Veldegemse carnaval in 1965 zijn eerste lustrum vierde. De reuzen werden gemaakt door de garagehouder Marcel Deketelaere (gehuwd met Gerarda Ryheul, de zuster van Prudence) en Daniël Yde, die muzikant was bij Kunst na Arbeid en de Veldtirolers. Dorten en Stella zijn ongeveer 3,80 m groot. Voor de kleren zorgden Germaine Van Belle en Irma Bonte. De eerste jaren werden de reuzen bewaard in de garage van burgemeester Janssens. Later keerden ze terug naar de plaats waar ze gemaakt waren: de Opel-garage van Etienne Deketelaere langs de Torhoutsesteenweg. De gebroeders Etienne en Johan Deketelaere, zonen van Marcel, droegen de reuzen jarenlang zelf mee in de stoet. Nadien kwamen de reuzen terecht bij Roger Deroo.

Een belangrijk jaar in de geschiedenis van het Veldegemse carnaval is 1969. Dat was immers het officiële stichtingsjaar van de Orde van de Stropers. In wezen kwam deze 'stichting' hierop neer dat het carnavalscomité – nadat de Tirolerkapelle al sedert 1965 haar werking had stopgezet – zich voortaan profileerde als een geheel zelfstandige

6. We baseren ons hiervoor op getuigenissen van Adrien Decreus en Daniël Yde. De verslagboeken van de Orde van de Stropers vanaf 1978 worden bewaard ten huize van voorzitter Roland Vandenbon. Oudere verslagboeken konden we niet meer terugvinden.

vereniging (los van Kunst na Arbeid) en onder een nieuwe, herkenbare naam naar buiten trad. Het bestuur bleef wel grotendeels uit dezelfde mensen bestaan.

Zowat dertig jaar na hun ‘geboorte’ kwam men op het idee om Dorten en Stella te laten dopen. De doopplechtigheid vond plaats op zondag 5 maart 1995. Meester Rik Vanbelle doopte de reuzen. Dorten kreeg Christiane Van Kersebrouck als meter en Frank Stockx als peter. Jeanine Janssens en Etienne Deketelaere werden de meter en peter van Stella. In de krantenberichten van die tijd werd het zo voorgesteld alsof de reuzen pas toen het levenslicht zagen. Het vader- en moederschap van de ‘pasgeboren’ reuzen werd zelfs toegeschreven aan Nico Vanroye en Cindy Caenepeel, het prinsenpaar van 1994. Maar natuurlijk klopt dat verhaal niet helemaal. Wel is het zo dat de doop plaatsvond na een grondige opknapbeurt van Dorten en Stella. De peters en meters zorgden toen voor nieuwe kleren, terwijl Rita Dely geheel nieuwe reuzenkoppen maakte naar eigen ontwerp.⁷

Een jaar later traden Dorten en Stella in het huwelijk. Dit gebeurde ter gelegenheid van Sint-Corneliuskermis op zondag 22 september 1996. Burgemeester Hilaire Verhegge voltrok het burgerlijk huwelijk, daarna besprenkelde pastoor Maurits Vanheule de reuzen met wijwater. De trouwers beloofden toen dat ze zo gauw mogelijk voor een nakomeling zouden zorgen. Even leek het erop dat dit ook zou gebeuren. Etienne Deketelaere en Luc Vanhooren maakten een geraamte en beeldhouwer Jim Spinnewijn uit Loppem kreeg de opdracht om een kop te maken voor een ‘reusje’ dat Sloeber moest gaan heten. Etienne Deketelaere schonk deze ‘onderdelen’ aan de Orde, maar om de één of andere reden geraakte Sloeber toch nooit afgewerkt. Dorten en Stella moeten het dus nog altijd stellen zonder kroost...

7. Roger Schreel, ‘Dorten en Stella gedoopt’, in: *Brugsch Handelsblad*, 10 maart 1995.

Hartelijk dank...

...aan al de mensen die ons inlichtingen, foto's of teksten bezorgden over de Zedelgemse reuzen en hun verenigingen. Dat zijn (en hopelijk vergeten we niemand):

voor Pier Pette: Arnold Naessens, Eric Neyt, Roger Streuve, Elie Verduyn en Dirk Verhaeghe

voor Stefke Goemaere: Michel Dehaemers, Henk Denolf, Noël Denolf, Stefan Goemaere, Veneranda Steelant en Caroline Verplancke

voor Dorten en Stella: Yvonne Bulcke (mevr. Joris Vanbelle), Roland Decock, Adrien Decreus, Laurette Degrande, Etienne Deketelaere, Rita Dely, Firmin Trio, Roland Vandenbon, André Vanhevel en Daniël Yde

Wordt vervolgd...

Deel II zal verschijnen in de volgende aflevering van *Zilleghem*

Johan Braet
Wantestraat 136
8310 Assebroek

Zedelgense sporthelden van weleer Op bezoek bij Marcel Ongenae

Luc Moyaert

Het wielerseizoen is van start gegaan en pelotons trekken weer over West-Europese wegen. Klassiekers als de Ronde van Vlaanderen, Parijs-Roubaix en Luik-Bastenaken-Luik spreken nog steeds tot de verbeelding van de koersliefhebber. Helaas, grote kampioenen hebben we momenteel niet meer in onze streek. Ooit was het anders. Een stel begaafde coureurs woonde in onze regio: André Maelbrancke, Leon Van Daele, Wilfried David, Willy Vanneste, Gabriël Borra, Daniël Verplancke, Marcel Ongenae... Tijdens de voorbije maanden trok Luc Moyaert naar buurman Marcel Ongenae aan de Diksmuidse Heirweg en hoorde hem uit over zijn wielerveen en zijn loopbaan.

Mijn kennismaking met Marcel Ongenae

Vanaf het moment dat ik mijn eerste stapjes zette, was ik gebeten door de wielermicrobe. Eind de vijftiger, begin de zestiger jaren van de vorige eeuw werd de Vlaamse sportwereld vooral beheerst door het wielrennen, het voetbal, de motorcross, het lopen en het biljarten. Niet toevallig sporttakken waarin de Vlamingen nog tot de wereldtop

behoorden. Mijn interesse voor het wielrennen werd vanzelfsprekend beïnvloed door het feit dat Marcel Ongenae in onze buurt aan de Diksmuidse Heirweg woonde en zijn zoon en mijn klasgenoot Danny (°1958) met zijn verhalen over de koers mijn hart telkens weer sneller deed slaan. Marcel was een meer dan behoorlijk uit de kluiten gewassen beroepsrenner en een gewaardeerde 'knecht' in het peloton. Toen mijn vrouw Marleen en ikzelf ooit bij Rik Van Looy, oud-kopman van Marcel, op bezoek waren, sprak die niets dan lovende woorden over de Zedelgemse renner. Omdat Marcel een heel boeiend en gevarieerd leven achter de rug heeft, rijpte het plan om zijn hele carrière eens aan het papier toe te vertrouwen. Zijn actieve loopbaan kan men grosso modo in drie fases indelen: de wielrenner Ongenae (1948-1967), werknemer Ongenae in dienst van het bedrijf Flandria (1967-1981) en ten slotte Ongenae de autocarchauffeur (1982-1990).

De Zedelgemse roots van Marcel Ongenae

Marcel Ongenae zag het levenslicht in Varsenare op 3 juli 1934, in een periode die net als de huidige, gekenmerkt was door veel onzekerheden op alle vlakken. Grote werkloosheid, gevolg van een verschrikkelijke beurscrash in de Verenigde Staten, zorgde voortdurend voor sociale onrust. Duitsland, Italië en Spanje beleefden de opkomst van fascistische regimes. In ons land volgden zwakke regeringen elkaar razendsnel op. Ook de Ongenae's ondergingen de crisis. Zij hadden het niet breed, om het met een eufemisme uit te drukken. Marcel groeide op in een kroostrijk gezin van twaalf kinderen, waarvan er negen in leven bleven. De kleine Marcel liep school bij de broeders Xaverianen (de frères) in het dorp tot zijn veertiende. Dat hij niet naar de gemeenteschool trok, zal wel aan de plaatselijke geestelijkheid gelegen hebben. Na hun verblijf aan de Diksmuidse Heirweg (nr. 44a in 1937), verhuisden Charles Ongenae en zijn vrouw Irma Cauwels, de ouders van Marcel, naar de Faliestraat. In die tijd werden alle afstanden nog grotendeels te voet of lopend afgelegd. Omdat Marcel

sportief was en ook looptalent bezat, werd hij lid van de Houtlandse Atletiekclub uit Torhout. Het zware winterse veldlopen werd zijn discipline. Algauw beseftte hij dat het lopen niet echt zijn ding was. Zijn hart had hij aan het wielrennen verpand.

De geboorte van een flandrien

Op zijn veertiende en net van school, ging Marcel werken bij Leon Claeys, het huidige CNH. De gewone gang van zaken voor een veertienjarige plattelandsjongen. Daar werd hij vooral ingezet als loopjongen. Na anderhalf jaar trok hij echter op naar de 'bietencampagne' in Frankrijk, samen met vader Charles. Het betere loon lonkte. Ondertussen was Marcel wel al beginnen koersen op een geleende fiets van Willy Baes. Zijn eerste wedstrijd betwistte hij aan de weg van Zuidwege naar Aartrijke (het Aartrijsk kassietje) en hij werd er meteen vierde.

De koers werd verreden tussen twee biertonnen die respectievelijk opgesteld stonden aan het 'Kruiske' en Zuidwege. In zijn eerste jaar won Marcel vier koersen op een fiets van fietsenmaker Frans Vanrenterghem, die afbetaald werd met het prijzengeld. In de beginjaren combineerde Marcel het koersen met seizoenarbeid in een suikerfabriek in de buurt van Amiens (Frankrijk) en met dienen van de metselaars (opperman) bij de Zedelgemse aannemer Aneca.

In 1952 trok Marcel Ongenae zonder vader Charles naar de suikerfabriek en werd op slag de voornaamste kostwinner in het gezin van zijn ouders. Om de andere week stuurde hij 2500 fr. richting Zedelgem, wat een meer dan behoorlijk bedrag was in die tijd. Ondertussen baatten de Ongenae's café Rialto uit in Jabbeke.

1953 zorgde voor een grote stap in het leven van Marcel Ongenae. Hij zette nu alles in op het koersen. Zijn inkomen hing echter af van het prijzengeld, want maandweddes werden nog niet uitbetaald aan de gewone renners. Dat jaar won Marcel een twintigtal koersen en vele top 10-plaatsen. Beloftevol voor een negentienjarige renner! Maar

zoals zovele flandriens moest Marcel nog steeds tijdens de winter noodgedwongen voort in de Franse suikerfabriek gaan werken. Geen werk betekende immers geen inkomen. In datzelfde jaar werd zijn broer en latere beloftevolle renner Dirk geboren. Zijn tweede jaar als amateur-wielrenner (1954) viel echter wat tegen, hoewel hij toch een semi-klassieker kon winnen. 1955 daarentegen werd dan weer een superjaar met 18 overwinningen en een tweede plaats in de eindstand van de Ronde van België. Een ronderenner was geboren.

Marcel sticht een gezin

Maar Marcel had ook oog voor het andere geslacht. Indachtig dat een renner zonder vrouw maar een halve renner is, maakte hij kennis met Maria Vancompennolle, met wie hij in 1956 in het huwelijksbootje stapte. Het jonge gezin nam zijn intrek in een burgerwoning in de Zedelgense dorpskom. Maria werkte als naaister en tussen de koersen

Fig.1 Marcel Ongenaë in de trui van Kampioen van West-Vlaanderen 1958 bij de onafhankelijken (Gits).

door hielp manlief zijn vrouw met naald en draad. Helaas, 1956 en '57 waren geen topjaren, maar al hun bezigheden samen bezorgden het jonge koppel toch voldoende inkomsten. In die tijd was het blijkbaar traditie dat renners zich in een café vestigden, waar de supporters het contact met hun idool konden onderhouden. Zo vestigde Marcel Ongenae zich in 1958 in een café van de familie Demeulenaere: café Sporta aan het kruispunt van de Snellegemsestraat en de Diksmuidse Heirweg. Dat jaar reed hij bij de onafhankelijken (een categorie tussen de amateurs en de beroepsrenners; bestaat vandaag niet meer) in de Franse wielerploeg Mercier (op voorspraak van Karel Van Wijnendale). In dat jaar schreef hij de kampioenstitel van West-Vlaanderen op zijn palmares en een tweede plaats in het *Kampioenschap van Vlaanderen* in Koolskamp. Het gezin Ongenae werd ook gezegend met een flinke zoon die de naam Danny kreeg.

Aimé Claeys en zijn zoon Pol stichtten een nieuwe wielerploeg (1959)

Voor Marcel Ongenae was 1959 in enkele opzichten een belangrijk jaar. Bij de stichting van de nieuwe wielersformatie Flandria-dr. Mann, werd hij opgenomen in de ploeg. Nog steeds als Onafhankelijke beleefde hij er een topjaar. Hij won de *Omloop Het Volk*, werd derde in *Gent-Wevelgem* en tweede in de eindstand van de *Ronde van België*. Ook Woumen, *Heestert-Doornik-Heestert* en Harelbeke schreef hij op zijn naam. Voor het eerst nam hij dat jaar ook deel aan een trainingskamp en bovendien kregen hij en zijn vrouw er een dochter Liliane bij.

Ongenae rijdt voor dr. Mann

In 1960 echter splitte de wielerploeg en Marcel Ongenae stapte over naar dr. Mann-Dossche Sport, waar hij twee jaar onderdak vond. In 1960 werd hij op 26-jarige leeftijd eindelijk beroepsrenner. Onvoorstelbaar in onze dagen. Vier zeges voegde hij aan zijn palmares toe: Oostende, Marly, Houthulst en Nazareth. Algauw beseftte Marcel dat hij zonder scherpe spurtkwaliteiten, zich beter toelegde op een verdienstelijke

Fig.2 *Renners van de Flandria-stal, deel uitmakend van de club WSC Torhout (1960). We herkennen Marcel Ongenaë (4de van links), Gilbert Desmet (5de van links) en Gabriël Borra (uiterst rechts).*

‘knechtenrol’ binnen de ploeg, al bleef de overwinningsreeks dan veel beperkter. In 1961 bleef Marcel Ongenaë nog op de loonlijst van dr. Mann. Het zou nog niet zijn laatste jaar voor deze ploeg worden. Naast een overwinning in Vichte, harkte hij nog een vierde plaats in het *Kampioenschap van België* en een zesde in de *Omloop Het Volk* bijeen, maar ook een tweede, zowel in het *Kampioenschap van Zürich* (geklopt door Jan Janssen) als in de *Omloop van het Houtland* in Lichtervelde (na Roland Aper). Tijdens de vorige winter 1960-'61 had hij nog steeds seizoensarbeid verricht.

Terug naar Flandria

Het volgende seizoen (1962) reed Marcel Ongenaë opnieuw in een trui van Flandria, dat toen scheepging met de Italiaanse firma Faema en de sportdirecteuren Lomme Driessens en Briek Schotte. Kopman was toen de legendarische Rik Van Looy en Marcel werd zijn ‘superknecht’. Het grote werk in de *Giro* en de *Tour de France* diende zich aan en in

beide Rondes behaalde de Zedelgemnaar een tweede plaats in een rit. Dat jaar kwam hij met drie zeges huiswaarts: een rit in de *Ronde van Catalonië* en de koersen van Gullegem en Koksijde. In het prestigieuze *Kampioenschap van Zürich* bolde hij als tweede over de eindstreep. Al met al geen slecht seizoen! Volle bussen met Zedelgemse supporters verwelkomden dat jaar hun renner bij de aankomst van de *Tour* in Parijs. Ter gelegenheid van deze prestatie schreef frère Grégoire de volgende 'sportieve rijmreken' voor de renner van de Heirweg:

' Gans de Heirweg is in feest / Vrienden buren om ter meest! / Voor Marcel, ons leeuwke-taai / Stille wroeter, geen lawaai! / Grote sterren tenden kracht / Zag hij vallen in den gracht, / Maar gebogen in de bende, / Wilde hij vechten tot 't bitt're ende. / Hoge bergen kлом hij

Fig.3 Feestelijke ontvangst van Marcel Ongenae door burgemeester Joseph Lievens en een schare Zedelgemse supporters aan het café van de renner, na zijn glansrijke *Tour de France* 1962. Op de achtergrond het huldegedicht van frère Grégoire.

*op, / Vocht hard mee tot op de top, / Liet zich vallen gelijk een steen,
/ Langs d'hellingen naar beneên... / Ongekend en ongezien, / bleef
hij kostbaar hulpe biên, / Waar miserie was zeer groot, / Bij een
Flandriaman in nood. / Fred Debruyne had geen oog, / Als Marcel
over de mete vloog. / Hij had gewis meer werk gedaan, / dan degenen
die op 't podium staan, / Maar wij Zillegemnaars, zijn fier, / Ja, we
maken thans plezier, / En we drinken saam een glas, / Daar we hebben
'n kampioen met klas!'*

(archief André Kempinck, Zedelgem)

Zedelgem kende wielerswedstrijden en in en om het café van Marcel werd een aardig pintje verzet. Flandria werd in 1963 hoofdsponsor, Faema co-sponsor. Dat betekende dat het Zedelgemse bedrijf nu moest instaan voor het uitbetalen van de rennersweddes. In het prille begin van het seizoen leidden discussies over het contract tussen Lomme Driessens en Rik Van Looy enerzijds en Aimé en Pol Claeys anderzijds

Fig.4 Marcel Ongenae en zijn vrouw Maria tussen hun supporters

tot een breuk tussen de sponsor en de sportbestuurder en zijn kopman. Met een fel afgeslankte ploeg startte Flandria-Faema het wielerseizoen. Van Looy en Driessens kozen voor de Italiaanse ploeg GBC-Libertas. Marcel Ongenae bleef bij Flandria. In een goede voorjaarsvorm verkerende kopman Noël Foré won in Kuurne, Harelbeke en in de *Ronde van Vlaanderen* en deed Rik Van Looy enigszins vergeten. Opnieuw nam Marcel Ongenae deel aan de *Tour de France*. De ploeg stelde al zijn hoop op kopman Jef Planckaert, maar een klacht aan de knie dwong hem tot opgave. Uiteindelijk haalden Armand Desmet en Soler een vierde en vijfde plaats in Parijs. In de *Ronde van Luxemburg*

Fig.5 Supporters van Marcel Ongenae in Parijs voor de aankomst van de *Tour de France* 1962.

behaalde Ongenae de achtste plaats en in de *Vierdaagse van Duinkerke* de tiende. Zijn enige overwinning kaapte hij weg in Hulste.

In 1964 wisselde Flandria van partner. Romeo sierde nu de rennerstruitjes. Een triumviraat van sportbestuurders (Lomme Driessens, Briek Schotte en Sylvère Maes) leidde nu de ploeg. Grote uitdaging was echter de oprichting van een wielerploeg bij concurrent Superia, die scheeping met hoofdsponsor Solo en met Rik Van Looy

als kopman. Als tegenzet engageerde Pol Claeys opnieuw Lomme Driessens die een conflict uitvocht met Van Looy. Dat beloofde voor het nieuwe seizoen! In de plaatselijke *Grote Prijs Flandria* haalde Marcel Ongenae een klinkende overwinning. In de *Grote Prijs van Denain* en die van Fourmies behaalde hij respectievelijk de vierde en achtste plaatsen, in *De Ronde van het Noorden* de vijfde en in Ichtegem de zesde plaats. Het grote werk verzette Marcel opnieuw in de *Giro* en de *Tour*. In de *Giro* reed Ongenae, met drie andere overlevende Flandriënners uiteindelijk in dienst van Jacques Anquetil en zijn verzwakte ploeg.

Marcel Ongenae stapt in de gemeentepolitiek (1964)

1964 was ook een jaar van gemeenteraadsverkiezingen. In Zedelgem dienden zich twee lijsten aan: die van brouwer Joseph Lievens die al sinds 1947 burgemeester was met volstreekte meerderheden en de lijst van Flandria-baas Pol Claeys, werkgever van Marcel Ongenae. Deze lijsttrekkers vertegenwoordigden meteen ook de twee van oudsher rivaliserende delen van de gemeente: De Leeuw en het dorp. Dit herinnerde de oudere Zedelgemnaren aan de kiesstrijd die Aimé

VOLKSBELANGEN

LIJST N° 1

Claeys Pol	•
Meirssens Armand	•
Dierckx Albert	•
Spoelkenste Gert	•
Vandecasteele André	•
Vandecasteele Gaston	•
Hofvaert Robert	•
Meynart André	•
Demuydt Daniel	•
Gargem August	•
ONGENAE Marcel	•

OP

NIEUWE
WEGEN

NAAR
GROTERE
BLOEI EN
WELVAART

DE VOLSTREKTE MEERDERHEID

OP 11 OKTOBER 1964, TE ZEDELGEM

ONGENAE Marcel
BUNEN

Claeys in 1938 tot zijn scha en schande verloor van burgemeester Joseph Berquin. Marcel Ongenae duwde de lijst van Pol Claeys. Hij had weinig keuze en had zich een beetje verplicht gevoeld om op de lijst te staan van 'mijnheer Pol'. Burgemeester Lievens was echter een tactische, pragmatische en 'sluwe' politicus, die van zijn lijsten vooraf een soort kartel maakte met alle strekkingen van de bevolking. Op zijn lijst prijkten zowel Alidor Claeys (oom van Pol), als Gustaaf Tak (flaminganten) en André Kempinck (ACW). De eerste twee waren overigens ook kandidaten uit de thuisbasis van Pol Claeys.

Veel tijd aan het ronselen van stemmen besteedde Marcel Ongenae niet. Hij was immers bijna nooit thuis in de periode augustus-september. Anderzijds dacht hij te kunnen teren op zijn naambekendheid en de populariteit die hij als sportman genoot. Maar uiteindelijk behoorde Marcel tot de verliezende partij die slechts beslag kon leggen op drie zetels van de elf. Over zijn eerste verkiezingsresultaat (266 stemmen) mocht hij toch best tevreden zijn. Hoewel hij niet direct verkozen was, stond hij nummer drie van de plaatsvervangers van zijn lijst. Het dient vermeld dat in die tijd nog gepanacheerd mocht worden (bont stemmen voor kandidaten op verschillende lijsten). De politieke microbe heeft Marcel echter nooit meer gebeten.

Burgemeester Lievens triomfeerde nog maar eens. Op basis van de acht verkozenen van zijn lijst vormde hij voor de vierde maal zijn 'college', samen met Alidor Claeys en Gustaaf Tak. Lijsttrekker Pol Claeys voelde zich niet geroepen om oppositie te voeren en nam zijn mandaat niet op en werd vervangen door Gerard Steenkiste. Zes jaar later figureerde Pol Claeys echter ook op de lijst Lievens.

Lijst Pol Claeys: lijststemmen 884, zetels 3

Naamstemmen: Pol Claeys (702), André Meuleman (248), Alfons Deprez (323), Gerard Steenkiste (278), André Verdonck (191), Gaston Vandecasteele (298), Robert Rotsaert (177), André Moyaert (124), Daniël Demuydt (107), August Clarysse (152), Marcel Ongenae (266)

Lijst Joseph Lievens: lijststemmen 1945, zetels 8

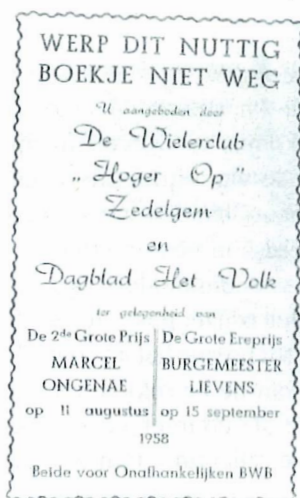
Naamstemmen: Joseph Lievens (1380), Alidor Claeys (963), Gustaaf Tak (417), Jerome Rabaey (336), Vandewalle (270), Maurice Buffel (487), André Verplancke (363), August Deruwe (343), Maertens (101), Boffel (126), André Kempinck (544).

(Bron: krantenknipsel uit de verz. Van André Kempinck, Zedelgem)

Marcel Ongenae sluit z'n carrière af

1965 zou geen schitterend jaar worden voor Flandria-Romeo. In het steekspel tussen Guillaume Driessens en Rik Van Looy koos de publieke opinie voor deze laatste, wat de afkeer voor de hele Flandria-ploeg in de hand werkte. Toen geen enkele renner van zijn stal geselecteerd werd voor het wereldkampioenschap, dreigde Pol Claeys met ontbinding van zijn wielerploeg. In dit klimaat waren de

prestaties van Flandria dan ook nietenderend. Slechts Willy Bocklant en Guido Reybrouck zorgden voor enkele serieuze overwinningen. Marcel Ongenae moest zich tevreden stellen met de kermiskoers van Assebroek en een vijfde plaats in *Kuurne-Brussel-Kuurne*, de *Grote Prijs Flandria* en de *Grote Prijs van Fourmies*. Dat Marcel Ongenae ook de 'zakelijke' kant van zijn beroep niet uit het oog verloor, bewijst zijn overstap in 1966 naar de nieuwe ploeg dr. Mann-Grundig, zonder de contacten met Flandria en de familie Claeys af te snijden. In de nieuwe ploeg reed hij in dienst van Herman

Van Springel. Zijn opvallendste prestaties leverde hij met een vierde plaats in *Kuurne-Brussel-Kuurne* en *Roubaix-Cassel-Roubaix*. Ondertussen had Marcel Ongenae de kaap van de 32 jaar bereikt. Stilaan dacht hij aan stoppen. In 1967 zou een akelige ervaring dat einde bespoedigen. Flandria-De Clerck had de ervaren Zedelgemnaar weer kunnen binnenhalen. Helaas, het zou maar voor een half seizoen meer zijn. Een zware valpartij van de talentrijke Ward Sels in de eindsprint van de eerste rit van *Parijs-Nice* (in Châteaurenard) opende de ogen van Marcel Ongenae die getuige was geweest van de valpartij. De schrik zat erin en zijn besluit stond vast: stoppen in goede gezondheid. Zijn laatste wedstrijd reed hij eind juni 1967 in Torhout. Zijn Zedelgemse supporters zullen die dag nooit vergeten. Een apocalyptische windhoos zorgde in Zedelgem voor een dodelijk slachtoffer. Mijn goede vriend Luc Slabbinck (°1955) kwam die zondagmiddag 25 juni 1967 onder een ontwortelde boom terecht bij de kazerne aan de Heirweg en overleed aan zijn verwondingen.

Balans van een wielersloopbaan

Je kunt je afvragen of Marcel Ongenae geen mooier palmares bijeen had kunnen rijden. Al vroeg beseftte hij dat een 'knechtenrol' hem beter lag, want zijn drijfveer was een behoorlijk inkomen verwerven. In zijn achterhoofd spookte telkens weer de armoede van zijn kinderjaren. In de vijftiger-zestiger jaren van de vorige eeuw hadden wielrenners geen enkel sociaal statuut. Telkens weer werd hun een contract van 10 maanden aangeboden. Marcel z'n wedde schommelde lange tijd tussen de 600 en de 4000 fr. per maand. Het prijzengeld stortte de koersorganisator op de rekening van de Wielerbond, die het na controle van de uitslag, overschreef op de rekening van de betrokken renner. Ongenae doorkruiste in zijn actieve periode als coureur heel West-Europa. In de jaren vijftig al reisde hij met het vliegtuig. Een wonder voor een dorpsjongen van die tijd! Samen met zijn ploeg werd hij in audiëntie ontvangen door de paus. Veel interessante mensen mocht hij

ontmoeten die hem in zijn latere leven soms nog dienstig konden zijn. Marcel Ongenae kan beslist terugkijken op een geslaagde carrière als wielrenner. Zijn wielervijheid vinden we terug in zijn uitspraken: "Om te koersen moet je in je jeugd te kort gedaan zijn; koersen is iemand in het water gooien die niet kan zwemmen en hem toe roepen dat hij zijn plan moet trekken."

Marcel Ongenae opnieuw op zoek naar werk

In de zomer van 1967 moest Marcel Ongenae dus weer op zoek naar werk. Hij was immers nog maar 33. Maar geen nood. Omdat hij gedurende de winterperiodes al in de ateliers van Flandria had gewerkt, kon hij er direct aan de slag als monteerder in de fietsenafdeling. Na zes maanden vroeg de heer Ignace van Merris hem of hij soms geïnteresseerd was om chauffeur te worden van zijn schoonvader, grote baas Aimé Claeys. Marcel slaagde in de korte proefrit en combineerde de job van chauffeur met die van tijdopnemer in de dienst werkvoorbereiding. Ook Flandria sloeg in de Golden Sixties z'n vleugels open en stichtte vestigingen in Frankrijk, Portugal, Nederland en Spanje. In de Spaanse vestiging werden fietsen en brommers gemonteerd onder licentie. Marcel groeide uit tot vertrouwensman van 'mijnheer Aimé', waardoor hij verschillende jobs voorgeschoteld kreeg. Zo verbleef hij, samen met de grote baas en zijn vrouw in Portugal om er een bedrijf te starten. Op de vraag om zich daar definitief te vestigen, ging hij echter niet in. Zijn hart bleef uitgaan naar Zedelgem. Enkele malen werd Marcel Ongenae ook opgeroepen om sportbestuurder Briek Schotte te vervangen, wat hem de titel van 'sportdirecteur ad interim' opleverde in de *Vierdaagse van Duinkerke*, de *Ronde van Luxemburg* en de *Olympia-tour*. In die periode begeleidde Marcel Ongenae ook zijn broer Dirk, die renner geworden was. Onder de vleugels van grote broer werd Dirk kampioen van België bij de juniors. Ook Chris Scharmyn en Geert Vandewalle uit Veldegem mochten van zijn 'stielkennis' genieten en werden op hun beurt beiden kampioen van België. Nieuwe uitdagingen volgden

elkaar razendsnel op. Marcel werd conciërge in de fabriek Flandria te Zedelgem en verliet zijn huis aan de Diksmuidse Heirweg. Hij zou op De Leeuw blijven tot 1982 toen Flandria failliet ging.

Aimé Claeys had zich al sinds 1972-'73 teruggetrokken uit het bedrijf en had nog een bouwfirma gesticht. Marcel Ongenae keerde terug naar de fabriek en kreeg er een verantwoordelijke job in de afdeling convectoren en gasvuren. In de familie Claeys doken steeds meer spanningen op en in die sfeer voelde Ongenae zich ver van gelukkig. Vaak had hij de indruk tussen hamer en aambeeld geprangd te zitten. Hij nam ontslag, maar Pol Claeys weigerde dit en deed een tegenvoorstel. Marcel mocht de leiding nemen over een nieuwe productielijn met een dagproductie van 500 fietsen (250 voor Europa en 250 voor Amerika). Marcel zag iets in dit voorstel en kreeg de leiding over 108 medewerkers.

In die periode gaf Flandria ook financiële steun aan de organisatie van het gevecht tussen de West-Vlaamse bokser Jean-Pierre Coopman en de Amerikaan Mohammed Ali in Kinshasa. Het hoopte daarmee enige extra publiciteit te kunnen maken op de Amerikaanse markt, maar de uitvoer naar de States liep niet als gehoopt. Marcel Ongenae was ook nauw betrokken bij Immorent, een verkooppunt voor onderdelen, dat alleen aan dealers leverde. Ondertussen had ook dochter Liliane een plaats gekregen in het bedrijf.

De toekomst voor het bedrijf Flandria zag er eind zeventiger-begin tachtiger jaren echter steeds slechter uit, wat uitmondde in een faillissement in 1981. De redenen waren divers: blijvende familiale spanningen (derde generatie van de familie), verouderd machinepark (in vergelijking met dat van de concurrenten) en de opkomst van de Japanse motorfietsen. Marcel Ongenae bleef nog een zestal maanden doorwerken als conciërge, onder leiding van de curatoren. Daarna keerde het gezin Ongenae terug naar de Diksmuidse Heirweg waar het in een opvallende chalet z'n intrek nam. Door zijn goede relatie met de familie Claeys, mocht Marcel gaan werken in de nieuwe fietsenhandel Pavyc van Pol Claeys. Pavyc werd echter ook geen succesverhaal en Marcel verliet na 1 jaar al de firma.

Opnieuw zoekt Marcel en broodwinning op Europese wegen

Dankzij de vele relaties uit zijn koersperiode, kwam Marcel Ongenae in contact met de heer Hermans, directeur van het autocarbedrijf 'Reiswijs'. Dit betekende de start van een afwisselende boeiende bezigheid als buschauffeur. Eerst combineerde hij leerlingenvervoer met werk in de garage tussen de rijbeurten door. Later moest hij de werknemers van Siemens-Oostkamp naar het werk en naar huis brengen. Dag- en nachtploegen zorgden voor lange en drukke werkdagen. In het weekend stond Marcel om de andere week in voor het vervoer van de spelers van Cercle Brugge. Af en toe versierde hij ook een toeristische uitstap, vooral dan naar Oostenrijk. Na drie jaar ging ook dit bedrijf echter over de kop. Van pech gesproken! In dezelfde branche vond hij al gauw een nieuwe job bij Gino Tours, een bekende firma uit de streek. Hier verzorgde hij vooral daguitstappen in eigen land. Weer drie jaar later verhuisde Marcel Ongenae naar International Tours en kon er aan de slag onder betere voorwaarden. Hij doorkruiste heel West-Europa en was nauwelijks nog thuis te vinden. In zijn laatste actieve jaar reed hij vooral naar de Scandinavische landen. Uiteindelijk beëindigde Marcel Ongenae zijn actieve loopbaan in 1990 op 56-jarige leeftijd. Nu geniet hij samen met zijn vrouw Maria van een welverdiende rust. Bij kleinzoon Maarten, die paardenliefhebber is, helpt hij regelmatig de paarden verzorgen in weide en stallen. Toen de oudste kleinzoon Wim ging voetballen bij Excelsior Zedelgem, miste opa Marcel geen enkele match. Ook de duiven hielden Marcel Ongenae in de ban. Zijn dieren haalden geen Archief van André Kempinck, Kezelbergstraat 4, 8210 Zedelgem. Met dank. onaardige uitslagen en soms werd wel eens gelachen dat de duiven van de 'restjes' uit Marcel z'n drinkbus hadden gedronken. Verrassend zijn misschien wel de grote leeswoede en vertelkunst van Marcel. Bij hem is het heerlijk toeven en luisteren naar zijn levensverhaal. Hem zijn 'stoten' uit zijn wielertijd horen vertellen is altijd weer een belevenis van formaat voor mij. Ik zou het voor geen geld meer willen missen!

Bronnen

Archief van André Kempinck, Kezelbergstraat 4, 8210 Zedelgem.
Met dank.

Kempinck, André, 'Zedelgem anno 1937. De kiezerslijst van 1938',
in: *Zilleghem*, 29e jg., nr.1, maart 2008, p. 9.

Schreel, Roger, 'Schoolreis werd begrafenis... 30 jaar geleden
zorgde een windhoos voor dood en vernieling in Aartrijke en
Zedelgem', in: *De Weekbode*, 27 juni 1997. Zie p. 1 en 3.

Van Hamme, Mark. *A.Claeys Flandria, de 20 wondere jaren van een
wielerploeg*. Eeklo, De Eecloonaar, 2007. 392 p.

Zie vooral p. 362-368.

www.dewielersite.be

Bijlage

Chronologisch overzicht van de overwinningen en ereplaatsen van
Marcel Ongenae als beroepsrenner

1960 Beroepsrenner/ Dr. Mann-Dossche Sport

1^e in Houthulst, Oostende, Marly, Beernem en Nazareth

2^e in Koksijde, in de derde etappe van de *Ronde van België* (Huy) en
in de tweede etappe van de *Vierdaagse van Duinkerke*

1961 Beroepsrenner/ Dr. Mann

1^e in Vichte

2^e in een criterium te Kortrijk en in de *Omloop van het Houtland*

3^e in de tweede etappe van de *Ronde van België* (Zwevegem),
Kortemark, Gistel, Erpe en de *Grote Prijs van Denain*

1962 Beroepsrenner/ Flandria-Faema

1^e in Gullegem en Koksijde.

2^e in de 22ste rit van de *Tour de France, Meisterschaft von Zürich*,
Erembodegem en Lendeledede

1963 Beroepsrenner/ Flandria-Faema

1° in Hulste

2° in Beernem

3° in Handzame

1964 Beroepsrenner/ Flandria-Romeo

1° in de *Grote Prijs Flandria*(Zedelgem)

2° in Houthulst

3° in Westrozebeke, Vilvoorde en Zwevegem.

1965 Beroepsrenner/ Flandria-Romeo

1° in Assebroek

2° in Nederbrakel, Bavegem, Denderleeuw en Roeselare.

3° in Optrakel en Sint-Andries.

1966 Beroepsrenner/ Dr. Mann-Grundig

3° in Oostkamp en in Kruishoutem

1967 Beroepsrenner/ Flandria-De Clerck

Geen ereplaatsen; laatste wedstrijd in Torhout op 25 juni.

Luc Moyaert
Diksmuidse Heirweg 109
8210 Zedelgem

Vroeger en nu

In de buurt van de Veldegemse kerk

Bertrand Denys

Geen plaats in Groot-Zedelgem is grondiger van uitzicht veranderd dan de omgeving van de Veldegemse kerk. De sloop- en bouwwoede sloeg er al toe in de zestiger jaren van de vorige eeuw, toen het Veldegemse gemeentebestuur besliste het beeldbepalende klassieke, witte huis van de schooldirecteur uit 1867 te vervangen door een gymzaal voor de gemeenteschool die meer op een bunker leek dan op een daar passend schoolgebouw. Protesten hadden blijkbaar niet hard genoeg geklonken, want in 1982 werd de blunder herhaald bij de sloop van de oude pastorie uit 1865, links van de kerk en aan het kerkinterieur had men in 1978 ook al onaanvaardbare ingrepen uitgevoerd. Veldegem werd dus driemaal in z'n oude 'hart' getroffen!

Onlangs sloeg in deze buurt nu ook de appartementenrage toe. Op de hoek en plaats waar ooit het eerste Veldegemse café en gemeentehuis stond, prijkt nu een gebouw, dat opvalt door z'n kolossale karakter. Het domineert deze hoek, maar het is er tezelfdertijd ook beeldverstikkend. De Rembertstraat hapt er naar adem.

Op de rechterkant van de Koningin Astridstraat, op het perceel G 604 (zie plan Popp), eigendom van de familie Muscar, bouwde Frederik Modde rond 1865 een aantal woningen die op de eerste foto witgekalkt zijn. De gebruikte stenen waren van hetzelfde baksel als die van de kerk en afkomstig van de 'steenoven' (Halvuurdreef).

In het hoekhuis (G 8) vestigden zich een ongetrouwde schoonzus en –broer van Frederik Modde: Juliana Hatse (°Zed. 27-10-1831) en haar broer Charles (°Zed. 8-1-1830), kinderen van wijlen burgemeester Franciscus Hatse. Zij hielden er herberg. In het huis ernaast (G 7) woonde Gustaaf Delaforty (°Beerst 19-10-1834), eerste onderwijzer van de Veldegemse gemeenteschool, die in 1890, na de bittere Veldegemse schoolstrijd van 1879, overgeplaatst werd naar de Zedelgemse gemeenteschool. In Veldegem werd de rij witte huisjes nog decennialang 'Moddes reke' genoemd. Na haar huwelijk in november 1867 met buurman Delaforty, verliet Juliana Hatse het café en trok in bij haar man in het huis G 7. De herberg kwam achtereenvolgens in handen van Franciscus Meuleman (°Waardamme 18-9-1836 en grootvader van het latere Veldegemse gemeenteraadslid Alfons Meuleman) en Achille Modde (°Zed. 4-11-1863, oudste zoon van Frederik) en zijn vrouw Juliana Segaert (°Zed. 18-10-1860), bij wie de ouders Frederik en Clemence Modde-Hatse waren ingetrokken. Rond 1896 verhuisde het koppel richting Torhout, waar Frederik Modde inwoonde en er, een jaar voor zijn zoon, in 1903 overleed.

Van het tracé van de huidige Rembertstraat was in de tijd van het plan Popp (1845) nog helemaal geen sprake. De weg, komende uit Torhout, maakte net voor het huis waar nu Joël Vervaele woont een bocht naar links en sloot aan op de huidige Stroelputstraat bij de huidige woning nr.41. Na de bouw van de kerk in 1865 werd een primitieve verbinding gemaakt tussen de kerk en de 'Torhoutweg', waarlangs de huizen van de 'lange reke' gebouwd werden. Enkele jaren voor de Eerste Wereldoorlog werd in de Zedelgemse gemeenteraad nog fel gebakkeleid tussen de Veldegemse raadsleden en die van Zedelgem over de verbetering en verbreding van deze weg. Rond 1886 legde de gemeente Zedelgem de verbindingsweg Torhoutsesteenweg-Ruddervoorde aan. In 1912 werd deze weg gekasseid.

Fig.1 Zijdelingse kijk op de huizen G 7 en 8 in de Koningin Astridstraat, met ernaast 'Moddes reke'. De kaart kreeg verkeerdelijk de titel 'Pastorie'. (Gem.Archief Zed.)

Ondertussen waren Edmond Vanhollebeke (°Zed. 8-7-1871) en zijn vrouw Elodie Modde (°Zed. 8-6-1874 en dochter van Frederik en Clemence Hatse) in de herberg komen wonen. In 1892 waren de bebouwde en onbebouwde gronden aan beide zijden van de huidige Remberstraat "vercijsnd" (=verpacht) door Georges Baratte aan Frederik Modde: een 60m lange huizenrij in de huidige Koning Albertstraat, een 65,5m lange rij huizen in de Koningin Astridstraat en 67m lange rij huizen aan de noordkant van de huidige Remberstraat. Rond 1900 maakte de familie Baratte (Templeuve, Fr.) echter haar Veldegemse gronden te gelde. Naast andere Veldegemse families verwierf de familie Vanhollebeke op die manier een aanzienlijke oppervlakte aan landerijen. In 1905 bouwde Edmond ook nog een hoger en ruimer café op de percelen G 7 en 8, wat onderpastoor Karel Van Eecke de volgende regel uit zijn pen ontlokte voor *De Stem uit het Vaderland*, de krant van de Fransmans: " Mon Hollebeke zet een nieuw huis, 't zal een soort van kasteel zijn." Naast herbergier was Edmond ook landbouwer.

Fig.2 Inkijk in de huidige Rembertstraat met links de herberg 'Gemeentehuis' en rechts het 'Gildenhuis'. Ernaast zijn nog enkele huisjes van de 'Lange reke' in oorspronkelijke toestand zichtbaar. De werklozen wachten op hun stempel. (Gem.Archief Zed.)

Achter zijn woning bevonden zich de stallen en het land strekte zich uit tussen de huidige Rembertstraat en Halfuurdreef en aan de overkant van de Koningin Astridstraat. De herberg droeg de naam 'Casino' tot 1921. Dan veranderde het opschrift in 'Gemeentehuis', want toen Veldeghem in 1921 een zelfstandige gemeente werd, vestigde de beperkte gemeentelijke administratie er zich en de gemeenteraad kwam er bijeen. Elodie Modde verzorgde de burgerlijke stand en de opeenvolgende secretarissen Jules Janssens, Isidoor Eecloo en Modest Vandierendonck verzorgden er met schaarse middelen en in een krappe ruimte de gemeentelijke administratie. De ingang van de secretarie zat in de zijgevel, aan de kant van de huidige Rembertstraat. Midden de 50'er jaren van de vorige eeuw bouwde Veldeghem een nieuw gemeentehuis aan de markt. Aan de naam van het café werd nu 'Oud' toegevoegd. Sinds de dood van Edmond Vanhollebeke in 1938 hielpen dochter Adrienne Vanhollebeke (°24-3-1897) en haar man Camiel

Verplancke (°Zed. 15-12-1898) moeder Elodie, die in de woning G 7 ging wonen. Het koppel werd in 1947 uiteindelijk eigenaar van de huizen G 7 en 8. Camiel had er ook zijn garage en loodsen voor zijn dorsmachines en tractoren. Omdat zij geen opvolger hadden, werd de zaak in de tachtiger jaren van de vorige eeuw verhuurd aan een bank en een tandarts.

Fig.3 Huidig uitzicht van het T-kruispunt Remberstraat-Koningin Astridstraat. (foto Bertrand Denys)

van het oude uitzicht bewaard. Over de kwaliteit zullen we ons niet uitspreken. Over smaak valt niet te twisten! Toch vinden we het de zoveelste gemiste kans voor de Veldegemse dorpskom!

Enkele jaren geleden verkocht Geerard Verplancke (enige zoonenerfgenaam van Camiel en Adrienne Vanhollebeke) het café en de loodsen aan een bouwfirma uit Aalter. Het resultaat van het project kunt u op de laatste foto zien. In de overweldigende architectuur van het gebouw is geen enkel historisch element

Bertrand Denys
Klaprozenlaan 13
8210 Loppem

